

facerent dii: aut ad imaginē et similitudinē deoꝝ
sed vt faceret p̄r et filius et sp̄s sanctus ad ima-
ginem patris et filij et sp̄s sancti: vt subsisteret
hō imago dei. De^o autē trinitas. Sed quia nō
oīno equalis fiebat illa imago dei: tanq̄ non
ab illo nata: sed ab eo creata. huius rei signifi-
cande causa ita imago est: vt ad imaginē sit
non equatur paritate: s̄ quadā similitudine ac-
cedit. Nō em̄ locoꝝ interuallis: s̄ similitudine ac-
cedit ad deū: et dissimilitudine receditur ab eo.
Sunt em̄ qui ita distinguunt: vt imaginē ve-
lint esse filiū: hōiem vero non imaginē: s̄ ad
imaginē. Reuellit autē eos ap̄s dicens. Vir q̄

1 Cor. 11. dem non debet velare caput: cum sit imago et
gloria dei. Non dixit ad imaginē: sed imago.

Gen. 1. Que tñ imago cū alibi d̄: Ad imaginem non
quasi ad filiū d̄: que imago equalis est patri.

alioquin non diceret ad imaginē n̄r̄az. Quō
enim nostram cū filius solius patris: imago sit
Sed p̄pter imparem vt diximus similitudinē
dictus est homo ad imaginem: et ideo n̄r̄am vt
imago trinitatis esset homo: non trinitati eq̄:
lis sicut filius patri: sed accedens vt dictum ē
quadā similitudine: sicut in distantibus signifi-
ficatur quedam vicinitas: non loci: sed cuius-
dam imitationis. Ad hoc enim eis d̄: Refor-
mamini in nouitate mentis vestre. Quibus
item dicit. Estote itaq̄ imitatores dei sicut fi-
lij carissimi. Nouo enim homini dicitur. Qui

Roma. 12. renouatur in agnitionem dei. scdm imaginē
eius qui creauit euz. Aut si iam placet p̄pter
disputandi necessitatem: etiam: exceptis no-
minibus relatiuis pluralem numerum admit-
tere: vel vno nomine respondeat. cuz querit̄
quid tria: et dicere tres substantias: siue tres
personas: nulle moles aut interualla cogiten-
tur: nulla distantia quātulecunq̄ dissimilitu-
dinis: aut vt intelligatur aliud alio vel paulo
minus quocunq̄ modo minus esse aliud alio
potest: vt neq̄ personaz sit confusio: nec talis
distinctio qua sit impar aliquid. Quod si intel-
lectu capi non potest: fide teneatur: donec il-
lucescat in cordibus ille: qui ait per prophetā

Eph. 5. Nisi credideritis non intelligetis.

Colo. 3. Nisi credideritis non intelligetis.

Explicit liber septimus.

Incipiunt capitula libri octauī.

i. De indifferenti magnitudine trinita-
tis: in qua non est plus ip̄a trinitas si-
mul q̄ singula q̄q̄ persona

ii. De essentia veritatis que ē trinitas
deus: nihil corporeū neq̄ mutabile
debeat cogitari.

iii. De vero et sumo et vno bono.

iiii. De dilectione in deū per fidem.

v. De sacramento incarnationis dñi: et sal-
uatoris nostri iesu xpi.

vi. Quid in sc̄tis q̄s nō vidim⁹ diligamus

vii. De vera dilectione.

viii. Qui fratrem diligit deum diligit: q̄
amat et ip̄am dilectionem que ex deo
et deus est

ix. De ea forma qua diligitur iustus: di-
ligatur deus: q̄ nō p̄t ea q̄ dilectōz
excitat forma non diligit: eadem. p̄ ē
deus: quia deus caritas est

x. De amate et q̄ amatur et amore.

Aureliū augustini penium in librū octauū

Primum alibi ea dici proprie i illa

trinitate distincte ad singulas p̄-
sonas pertinētia: que relatiue di-
cuntur ad inuicem: sicut pater et

filius et vtriusq̄ donum spiritus sanctus. Non

enim pater trinitas: aut filius trinitas: aut tri-
nitas donum. De vero ad se dicuntur singuli

non dici pluraliter tres: sed vnā ip̄am trinita-
tem: sicut deus pater: deus filius: de^o sp̄s san-
ctus. Et dñs pater: dñs filius: dñs sp̄s sanct⁹.

Et oīpotens pater: oīpotens filius: oīpotēs
sp̄s sanctus. Nec tñ tres dii: aut tres domini:
aut tres oīpotentes. Sed vnus deus: dñs: oī-
potens: ip̄a trinitas: et quicq̄ aliud: non ad in-
uicē relatiue: sed ad se singuli dicunt̄. hoc ē
fm̄ essentiam dicunt̄: q̄ hoc est ibi esse: q̄ ma-
gnum esse: q̄ bonum esse: q̄ sapientem esse: et
quicquid aliud ad se vnaqueq̄ ibi persona vt
ip̄a trinitas dicitur. Ideoq̄ dici tres p̄sonas:
vel tres substantias: non vt aliqua intelligat̄
diuersitas essentie: sed vt vel vno aliquo vo-
cabulo responderi possit: cum dicitur qd̄ tres
vel quid tria: tantāq̄ esse equalitatem i ea tri-
nitate: vt nō solum pater non sit maior q̄ fili⁹
quod attinet ad diuinitatem: sed nec pater et
filius simul maius aliquid sint q̄ sp̄s sanctus:
aut singula queq̄ persona: quelibet triū: min⁹
aliquid sit q̄ ip̄a trinitas: Dicta sunt hec: et si
sepius versando repetantur: familiaris qui
dem innotescunt. Sed et modus aliq̄s adhibē-
dus est: deoq̄ supplicandum deuotissima pie-
tate: vt intellectum aperiat: et studium contē-
tionis assumat: quo possit mente cerni essen-
tia veritatis: sine vlla mole: sine vlla mobilita-
te. Hunc itaq̄ inquantū ipse adiuuat creator
mire misericors: attendamus hec que modo
tam interiora q̄ superiora tractabimus: cum
sit eadem seruata illa regula: vt quod intel-
lectui nostro nondum eluxerit: a firmitate fidei
non dimittatur.

Liber

De indifferenti magnitudine trinitatis in
q̄ nō est plus ip̄a trinitas siml̄q̄ singula queq̄
persona.

Capitulum. I.

Sciamus em̄ nō esse in hac trinitate
maius aliquid duas aut tres p
sonas q̄ vn̄a earum: q̄d non capit
consuetudo carnalis: nō ob aliud
nisi qz vera que creata sunt sentiri potest: ve
ritatem aut̄ ip̄am qua creata sunt non potest
intueri. **S**i posset: nullo mō esset lux ista cor
porosa manifestior q̄ hoc quod dixim⁹. **I**n sub
stantia quippe veritatis: qm̄ sola vera est: non
est maior: aliqua: nisi que verius est. **Q**uicq̄d
aut̄ intelligibile atq̄ incōmutabile ē: non aliō
alio verius est: qz eque incōmutabiliter eter
num ē. **N**ec q̄d ibi magnū dicitur: aliunde ma
gnum est: q̄ eo q̄d vere est. **Q**uapropter vbi
magnitudo ip̄a veritas est: quicquid plus ha
bet magnitudinis: necesse est vt plus habeat
veritatis. **Q**uicquid ergo plus veritatis non
habet: non habet pl⁹ etiā magnitudinis. **P**or
ro quicquid plus habet veritatis: p̄fecto ve
rius est: sicut maius est quod plus habet ma
gnitudinis: hoc ergo ibi est maius q̄d verius.
Non aut̄ verius ē pater ⁊ filius simul: q̄ singu
lus pater: aut singulus filius. **N**on igit̄ maius
aliquid vtrūq̄ simul: q̄ singulum eorum. **E**t qm̄
eque vere est etiā sp̄s sanctus: nec pater ⁊ fi
lius simul: maius aliquid est q̄ ip̄e: qz nec ve
rius est. **P**ater quoq̄ ⁊ sp̄s sanctus sunt: qm̄
veritate non superant filium. **N**on em̄ verius
sunt: nec magnitudine superant. **A**tq̄ ita fili⁹
⁊ sp̄s sanctus simul: tam magnū aliquid sunt
q̄ pater solus: qz tam vere sunt. **S**ic ⁊ ip̄a tri
nitas tam magnū est: q̄ vnaqueq̄ ibi p̄sona.
Non em̄ ibi maior: est: que verior non est: vbi
est ip̄a veritas magnitudo. **Q**uia in essentia
veritatis: hoc est v̄ esse q̄d est esse: ⁊ hoc est
esse q̄d est magnū esse: hoc ergo magnum eē
q̄d v̄ esse. **S**i igitur ibi eque verū est: etiā
eque magnum sit: necesse est.

Qz de essentia veritatis que ē trinitas de⁹
nihil corporeum neq̄ mutabile debeat cogi
tari.

Capitulum. II.

In corporibus aut̄ fieri pōt: vt eque
verum sit hoc aurū atq̄ illud: s̄ mai⁹
hoc sit q̄ illud: qz non eadem ibi est
magnitudo que veritas. **A**liudq̄ illi est aurū
esse: aliud magnum eē. **S**ic ⁊ in animi natura
fm̄ q̄ d̄ magnus animus: nō fm̄ hoc dicit̄ ve
rus animus. **A**nimū em̄ verum habet etiā
q̄ non ē magnanimus: qm̄ quidem corporis et
animi cēntia: non est ip̄i⁹ veritatis essentia: si
cut. ē trinitas de⁹ vn̄: sol⁹: magn⁹: ver⁹: verax

veritas. **Q**uē si cogitare conamur quantum
finit ⁊ donat: null⁹ cogitetur per locoꝝ spacia
practus aut cōplexus: quasi trium corporum
nulla cōpago iuncture: sicut tricorpem geryo
nē fabule ferunt: s̄ quicq̄d aīo tale occurrerit:
vt maius sit in tribus q̄ in singulis minusq̄ in
vno q̄ in duob⁹: sine vlla dubitatōne respuat̄.
Ita em̄ respuit̄ esse corporeū. **I**n spiritualibus
aut̄: oē mutabile q̄d occurrerit non putet̄ de⁹.
Nō em̄ parue noticie p̄s est: cū de p̄fundo isto
in illam sūmitatē respiramus: si aīq̄ scire pos
sumus q̄d sit deus: possumus iā scire q̄d non
sit. **N**ō est em̄ certe nec terra: nec celū: nec q̄si
terra ⁊ celū: nec tale aliq̄d quale videmus in
celo: nec qcquid tale nō videmus. ⁊ est fortal
sis in celo. **N**ec si augeas imaginatione cogi
tationis lucē solis quantum potes: siue quo sis
maior: siue quo sis clarioꝝ miles tm̄: aut inna
merabiliter: neq̄ h̄ de⁹. **N**ec sicut cogitant̄
angeli mūdi sp̄s celestia corpa inspirātes: at
q̄ ad arbitriū q̄ seruiūt deo nutantes atq̄ ver
santes: nec si oēs cū sint milia milia in vnū col
lati: vnus fiant: nec tale aliq̄d deus seest. **N**ec si
eōsdē sp̄s sine corporib⁹ cogites: q̄d quidem
carnali cogitationi difficillimū est. **E**cce vide
si potes. **S**aīa p̄grauata corpe q̄d corrūpitur
⁊ onusta terrenis cogitationib⁹ multis ⁊ va
rijs: ecce vides si potes: de⁹ veritas est. **H**oc ei
scriptum est. **Q**m̄ deus lux est: nō quomō isti
oculi vidēt: s̄ quō videt cor: cū audit veritas ē
Noli q̄rere quid sit veritas: statim em̄ se oppo
nunt caligines imaginū corporalū: ⁊ nubila
phantasmatū: ⁊ p̄turbabūt serenitatē: q̄ p̄mo
ictu diluxit tibi: cū dicerē veritas. **E**cce in ip̄o
p̄mo icru: quo velut coruscātōne p̄stringeris:
cū d̄ veritas. **M**ane si potes. s̄ nō potest. **R**e
laberis in ista solita atq̄ terrena. **Q**uo tandē
pōdere q̄so relaberis nisi sordidū p̄tractax̄ cu
piditatis visco ⁊ pegrinatōis erroribus.

De vero sūmo ⁊ vno bono. Capitulum. III.

Ace iterū vide si potes. **N**on amas
e certe nisi bonū: qz bona est terra al
titudine montū ⁊ rēperamento col
liū: ⁊ planitie cāporū: ⁊ bonū p̄diū: amenum ⁊
fertile: ⁊ bona domus parib⁹ mēbris disposita
⁊ ampla: ⁊ lucida: ⁊ bona aīalia aīata corpa: ⁊
bonus aer modestus ⁊ salubris: ⁊ bon⁹ cibus
suavis atq̄ aptus valitudini: ⁊ bona valitudo
sine dolorib⁹ ⁊ lassitudine: ⁊ bona facies hoīs
dimēsa parit̄ ⁊ affecta hilarit̄: ⁊ luculenter co
lorata. **E**t bon⁹ anim⁹ amici p̄sensidōis dulce
dine ⁊ amoris fide. **E**t bon⁹ vir iustus: ⁊ bone
diuitie: qz facile expediunt. **E**t bonuz celū cū
sole ⁊ luna ⁊ stellis suis. **E**t boni angeli sancta

i. Job. i

obedientis. Et bona locutio suavis docens: et congruent monens audientem. Et bonum carmen: canox numeris: et sententijs graue. Quid plura et plura. Bonum hoc et bonum illud. Nolle hoc et illud. et vide ipsum bonum si potes: ita deum videbimus. Non alio bono bonum: sed bonum ois boni. Neque ei in his oib' bonis vel q' commemorauit: vel que alta cernunt siue cogitant: diceremus aliud alio meli' cu' vere iudicamus: nisi esset nob' impressa notio ipsius boni. Nam q' et pbarem' aliqd: et aliud alij pponeremus. Sic amadus de': non hoc et illud bonum: sed ipm bonum. Querendum est bonum aie: no cui supuoliter iudicatio: sed cui debeat amado. Et qd' h' nisi de'. Non bon' anim' aut bonus angel': aut bonu' celu': sed bonu' bonu'. Sic em' forte facili' aduertit: qd' velim dicere. Tu em' audio (verbi gra) q' dicitur anim' bonus: sicut duo verba sunt: ita ex eis verb' duo quedam intelligo. Aliud quo anim' est: aliud q' bonus. Et quidē vt animus esset: no egit ipse aliquid. Non em' ia erat: qui ageret vt esset. Ut aut sit bonus anim' video agendum esse voluntate: no q' idipm quo anim' est: no est aliquid boni. Ita vñ ia dicitur et verissime dicitur corpore melior: sed ideo nondum dicitur bonus animus q' restat ei actio voluntatis: qua sit pstantior: qua si neglexerit: iure culpa: recte q' dicitur no bonus animus. Distat em' ab eo qui hoc agit. Et qa' ille laudabilis: pfecto iste qui hoc non agit vitupabilis est. Tu vero agit hoc studio: et fit bonus animus: nisi se ad aliqd conuertat qd' ipse no est: non pot' hoc assequi. Quo se aut conuertit vt fiat bonus anim' nisi ad bonu'. cum hoc amat appetit: et adipiscit. Tu si rursus se auertat: fiat q' no bonus: hoc ipso q' se auertit a bono: nisi maneat in se illud bonu' vñ se auertit: no est quo se iteru' si voluerit emedare conuertat. Quapropter nulla essent mutabilia bona nisi esset incommutabile bonu'. Quia itaq' audis bonu' hoc et bonu' illud: que pnt alias dici etia' no bona: si potueris sine illis q' participatione boni bona sunt: pspicere ipm bonu'. cui' p'cipatōe bona sunt: simul em' et ipm intelligis cu' audis hoc aut illud bonu'. Si q' potueris: illis detractis p seipm pspicere bonum: pspexeris deū. Et si amore inhereris: continuo beatificaberis. Pudeat aut cu' alia no amentur: nisi q' bona sunt: eis inherendo no amare bonu' ipz vnde bona sunt. Illud etia' quod animus tm q' est animus: etia' nondum eo mo' bonus quo se conuertit ad incommutabile bonu'. sed vt dixi tm animus: cu' ita nobis placet vt eum omi etia' luci corporee cu' bene intelligimus preferamus: non in seipo nobis placet: sed in illa ar

te qua factus est. Inde em' approbat fact' vbi videtur fuisse faciendus: hec est veritas: et simplex bonu'. Non em' est aliud aliquid q' ipm bonu': ac per hoc etia' summū bonu'. Non em' minui vel augeri bonuz potest: nisi qd' ex alio bono bonum est. Ad hoc se igitur anim' conuertit vt bonus sit: a quo habet vt animus sit. Tunc ergo voluntas nature congruit vt p'ficiatur in bono animus: cu' illud bonum diligitur conuersione voluntatis: vñ est et illud quod no amittitur: nec auersione voluntatis. Auertendo em' se a sumo bono: amittit animus vt sit bonus animus: non aut amittit vt sit animus cum et hoc ia bonum sit corpore melius: hoc q' amittit voluntas: quod voluntas adipiscitur. Nam em' erat animus qui conuertit ad id vellet a quo erat. Qui aut vellet esse anq' esset: nondum erat: et hoc est bonu' nostrum: vbi videmus vtrum esse debuerit aut debeat quicquid esse debuisse: aut debere comprehendimus: et vbi videmus esse non potuisse nisi esse debuisset: quicquid etia' quod esse debuerit comprehendimus. Hoc ergo bonum non longe positum ē ab vnoquoq' nostrum. In illo enim viuimus mouemur et sumus.

De dilectione in deū per fidē. Caplin. III.

Ad dilectione standum est ad illud: et inherendum illi: vt presente perfruamur a quo sumus: quo absente nec esse possumus. Tu em' p fidem adhuc ambulamus: non per speciem: nondum vtiq' videmus deū sicut idem ait: facie ad faciem: que tm nisi nūc ia diligam' nunq' videbimus. Sed qd' diligit qd' ignorat. Sciri em' aliquid et non diligi pot'. Diligi at qd' nescit: q'ro vtz possit: q' si no pot' nēo diligit deū anq' sciat. Et qd' ē deū scire: nisi eū mēte pspicere: firmēq' p'cipere. No ei corpus est vt cerneis oculis inquirat. Sed et priusq' valeam' pspicere atq' p'cipere deū: sic pspici et p'cipi pot'. qd' mūdis cordib' lz. Beati ei mūdi cordes: q' deū videbūt: nisi p fidē diligat: non poterit cor mūdari: q' ad eū videndū sit aptū et idoneū. Ubi sunt em' illa tria: p'p' q' i aīo edificāda: oīm diuinorū librorū machinamēta con surgūt: fides: spes: caritas: nisi in aīo credēte qd' nodū videt: et sperate atq' amate qd' credit amat q' et qd' ignorat: tm credit. Nimirū at cauendū ē: ne credēs animus id qd' no videt fingat sibi aliqd qd' no ē: et speret diligat: qd' falsū ē. Qd' si sit: no erit caritas de corde puro et p'cia bona: et fide non ficta: q' finis p'cepti ē: sic ap'ls dicit. Necessē est autē cū aliqua corporalis lecta vel audita que non vidimus: credimus: fingat sibi aliquid animus in luce mentis formisq' corporum: sicut occurrerit

Act. 17.

2. Cor. 5.

Bar. 5.

1. Th. 1.

cogitanti: quod aut verum non sit: aut etiam si verū est quod rarissime potest accidere: nō hoc tamen fide vt teneamus quicq; prodest: sed aliud aliquid vtile: quod per hoc insinuat. **Q**uis enim legentium vel audientium q̄ scripsit apostolus paulus: vlt que d̄ illo scripta sūt non fingat animo: et ipius apostoli faciem: et omnium quoz ibi noīa commemorantur. **E**t cum in tanta hominūz multitudine quib; ille littere notescunt: alius aliter lineamēta figuramq; illorum corporoz cogiter: vtiq; incertuz est. **N**eq; ibi occupatur fides nostra: qua facie corporis fuerint illi homines: sed tantuz quia per dei gratiam ita vixerunt: et ea gesserunt q̄ scriptura illa testatur: hoc et vtile est credere: et non desperandum: et appetendum. **V**am et ipius dñi facies carnis: innumerabilium cogitationum d̄uersitate variatur et fingitur: que tamen vna erat: quecumq; erat. **N**eq; em̄ in fide nra quam de dño **J**esu xpo habemus: illud salubre est qd̄ sibi animum fingit: longe fortasse aliter q̄ res se habet. **S**ed illd̄ qd̄ fm̄ sp̄m de hoīe cogitam; habem; em̄ q̄si regulariter infixam hūane nature noticiā: fm̄ quā q̄cqd̄ tale aspiciamus: statim hoīem esse cognoscimus vel hominis formam.

De sacramēto incarnationis dñi et saluatoris nri iesu xpi. **K**aplin. V.

Secundū hanc noticiā cogitatō nra informatur: cum credim; pro nobis deū hoīem factū: ad humilitatis exemplum: et ad demonstrandam erga nos dilectionem dei. **H**oc enim nobis prodest credere et firmum atq; inconcussuz corde retinere: scilicet humilitatem qua natus est deus ex femina: et a mortalibus per tantas contumelias ductus ad mortem: summum esse medicamentum: quo superbie nostre sanaretur tumor: et altum sacramentum quo peccati vinculū solueret. **S**ic et virtutē miraculoz ipi; et resurrectionis ei;: qm̄ nouimus qd̄ sit omnipotentia de omnipotenti deo credimus: et fm̄ species et genera rerum vel natura insita: vel experientia collecta: d̄ factis huiusmodi cogitamus: vt nō ficta sit fides nra: **N**eq; ei nouim; facie x̄ginis marie: ex q̄ ille a viro itacta: neq; in ipso p̄u corrupta mirabilis nat; ē. **N**ec qd̄ mēbro rū liniamētis fuerit lazarus: nec bethaniā: nec sepulcrū: lapidēq; illū quē remoueri iussit euz eū resuscitaret vidimus: nec monumentum nouū excisum i petra vnde ipse resurrexit: nec montem oliueti vnde ascendit in celū. **N**eq; oīno scimus quicunq; ista non vidim;. an ita sint vt ea cogitam; imo vero prebabilius exi-

Job. ii.

Mat. 27

stimamus non esse ita. **N**anq; cū alicuius facies vel loci vel hoīs: vel cuiuslibet corporis eadē occurrerit oculis nris q̄ occurrebat aīo: cū eā p̄usq; videremus cogitabamus: nō puo miraculo mouemur. **S**tra raro et pene nunq; accidit et tū ea firmissime credimus: q; fm̄ sp̄alem generalemq; noticiā q̄ certa nobis est cogitamus. **C**redimus em̄ dñm iesum xpm̄ natū de virgine q̄ maria vocabat. **Q**uid sit aut virgo et qd̄ sit nasci: et qd̄ sit nomen: p̄p̄iū non credimus: sed p̄orsus no uimus. **S**trū autem illa facies marie fuerit que occurrit aīo cū ista loquimur aut recordamur: nec nouimus oīno: nec credimus. **S**traq; hic salua fide licet dicere: forte talem habebat faciem: forte non talē forte aut de x̄gine natus est xps;: nemo salua fide xp̄ina dixerit. **N**obrem qm̄ trinitatē et unitatem et equalitatem et vnitatem q̄tum datur intelligere cupimus: p̄us autem q̄ intelligamus credere debemus: vigilandum nobis ē: ne ficta sit fides nostra. **E**adem quippe trinitate fruendum est: vt beate viuamus. **S**i autem falsum de illa crediderim;: inanis erit spes: et non casta caritas. **Q**uō igitur eam trinitatem quam non nouimus: credendo diligim;. **I**n fm̄ sp̄alem generalemve noticiam fm̄ quā diligimus apostolū **P**aulū. **Q**ui etiam si nō ea facie fuit que nobis occurrit de illo cogitantibus: et hoc penitus ignoramus: nouimus tamen quid sit homo. **S**ed em̄ longe non eamus hoc sumus: id est homo: et illū hoc fuisse: et animam eius corpori copulatam mortaliter vixisse manifestū est. **H**oc ergo de illo credimus quod inuenimus in nobis: iuxta speciem vel genus quo humana omnis natura pariter cōtinetur. **Q**uid igitur de illa excellentia trinitatis siue specialiter siue generaliter nouim;. quasi multe sint trinitates: quarum aliquas experti sumus: vt per regulam similitudinis impressam vel specialem vel generalem noticiam: illam quoq; talem esse credamus: atq; ita rem quam credimus et nondum nouim;. ex paritate rei quam nouimus diligamus. **Q**uod vtiq; non ita est. **I**n quemadmodum diligimus in domino **J**esu christo q̄ resurrexit a mortuis: q̄uis inde neminez vnq; resurrexisse viderimus. **S**tra trinitatem quam non videmus: et qualem nullam vnq; vidimus possumus credendo diligere. **S**ed quid sit mori: et quid sit viuere: vtiq; scimus: quia et viuim;. et mortuos ac morientes aliquando vidim;. et experti sumus. **Q**uid est autem aliud resurgere: nisi reuiuiscere: id est ex morte ad vitam redire. **A**um ergo dicimus et credimus

esse trinitatē uouim⁹ qd sit trinitas. quia nouimus quid sint tria. sed non hoc diligimus. Nam id ubi volumus facile habem⁹: ut alia omittā: vel micando digitis tribus: an uero diligimus: nō qd omnis trinitas: s; qd trinitas deus: Hoc igitur diligimus in trinitate: qd de⁹ ē sed deū nullū aliū uidimus aut nouimus: qz vnus est deus: ille solus quē nōdum uidim⁹. et credēdo diligimus. Sed ex qua rerū notarum similitudine vel cōparatione credam⁹. qd etiā nōdū notū deū diligamus: h; querit.

Quid in sanctis q̄s nō uidim⁹ diligam⁹.

Edi ergo mecū: et **Ca. VI**

consideremus cur diligamus apostolum. Nūquid nam ppter humanam speciem quā notissimā habemus: eo qd credimus eum hoīem fuisse: nō vtiq; Alioq; nūc nō est quē diligam⁹: qū qdem hō ille iam nō est. Nā em̄ eius a corpore separata ē. S; id qd in illo amamus: etiā nūc uiuere credimus. Amamus em̄ animū iustū. Ex qua ergo generali aut speciali regula: nisi quia scimus: et qd sit anim⁹: et qd sit iustus: Et anim⁹ quidem qd sit: nō incongrue nos dicim⁹ idō nosse: qz et nos habem⁹ animū. Neq; em̄ vti q̄ oculis uidimus: et ex similitudine visorū pluriū: notionē generalē specialemve pcepimus. sed potius ut dixi. quia et nos habem⁹. Quid em̄ tam intime scitur. seq; ipm̄ eē sentit. q̄ id quo etiā cetera sentiunt. id est ipse animus: Nam et mot⁹ corporū q̄bus. pter nos alios uiuere sentimus. ex nostra similitudine agnoscim⁹. quia et nos ita mouemus corpus uiuendo. sicut illa corpora moueri aduertimus. Neq; em̄ cum corpus uiuū mouetur. apitur vlla via oculis nostris ad vidēdū animū. rem scz que oculis videri nō pōt. sed illi molī aliqd in esse sentim⁹ quale nob inest ad mouendum similiter molē nostrā: quod est vita et anima. Neq; em̄ quasi humane prudentie rōnisq; ppiū est. Et bestie q̄pe sentiunt uiuere: nō tñ seipsas. sed etiam seiniuem atq; alterutrū et nos ipsos. Nec aīas nostras vident. s; ex moribus corporis. idq; statū et facillime quadā cōspiratiōe naturali: Animum igitur cuiuslibet ex nostro nouimus. et ex nostro credimus quem nouimus. Non em̄ tñ sentim⁹ aīm s; etiā scire possum⁹ qd sit aīm. cōsideratiōe nr̄i. habem⁹ em̄ aīm. S; qd sit iustus vñ nouim⁹. Dixeram⁹ em̄ nos aplm̄ nō alia cā diligere nisi qd sit iustus aīm. Nouimus igitur qd sit iust⁹: sic qd anim⁹. s; quid sit animus ut dictū est nouim⁹ ex nobis inest ei animus nobis. quid aut sit iustus vñ nouimus. si

iusti nō sumus. **¶** Si nemo nouit qd sit iustus. nisi qd iustus ē: nemo diligit iustū nisi iust⁹. Nemo em̄ potest diligit quem iustum esse credit ob h; ipm̄. qz iustū esse credit si qd sit iustus ignorat. Scdm̄ qd supius demonstrauim⁹. neminē diligit qd credit et nō videt: nisi ex aliqua regula noticie generalis siue sp̄alis. Ac p hoc si nō diligit iustū nisi iustus: quō uolet qsq; iustus eē qd nōdū ē: Nō ei uult qsq; esse qd nōdū diligit. Et aut sit iust⁹ qd nōdū ē ualeat vtiq; iustus eē. ut aut uelit diligit iustū. diligit igitur iustū. et qd nōdū iust⁹ ē. Dilige aut iustū nō pōt. si qd sit iust⁹ ignorat. Proinde nouit qd sit iust⁹. et qd nōdū ē. ubi igitur nouit. nō oculis uidit. An vllū corp⁹ iustū uelut albū aut nigrū. aut qdaz. aut rotūdū q̄s h; dixerit ac oculi nō uidit nisi corpora. Iust⁹ aut i hoīe nō ē. nisi aīm⁹: Et cū hō iust⁹ dicit. ex aīo dicit. nō ex corpore. Est ei qdā pulchritudo animi iusticia q̄ pulchri s; hoīes. pleriq; etiā qd corpore distorti atq; deforme s; s; sic ei aīmus nō uidet oculis. ita nec pulchritudo eius. Ubi igitur nouit qd sit iust⁹ qd nōdū ē. atq; ut sit diligit iustū. An signa qdā p motū corporis emicant. q̄bus ille aut ille hō esse iustus apparet. S; vñ nouit illa signa eē aī iusti. nesciēs quid oīno sit iust⁹: Nouit igitur. Sed ubi nouim⁹ qd sit iustus. etiam cum iusti nondum sumus. si extra nos nouimus. in corpore aliquo nouimus sed non est ista res corporis. In nobis igitur nouimus. quid sit iustus. Non enim alibi hoc inuenio cum quero ut hoc eloquar. nisi apud me ipsum. Et si interrogem aliud quid sit iustus apud seipsum querit quid respondeat. et quisquis hinc uerum respondere potuit. apud seipsum quid responderet inuenit. Et carthaginem quidem cum eloqui uolo. apud me ipsum quero ut eloquar. et apud me ipsum inuenio phantasia carthaginis. Sed eam p corpus accepi id est per corporis sensum. quoniam presens in ea corpore sui. et eam uidi atq; sensi. memoriaq; retinui. ut apud me inuenirem de illa uerbum. cum eam uellem dicere. Ipsa enim phantasia eius in memoria mea uerbum eius. non sonus iste trisyllabus. cum carthago nominatur. uel etiam cum tacere nomen ipsum per spacia temporum cogitat. sed illud quod in animo meo cerno. cum hoc trisyllabum uoce profero. uel anteq; proferam. Sic et alexandriam cum eloqui uolo quam nunq; uidi. presto est apud me phantasia ei⁹. Num enim a multis audissem et credidisset magnam esse illam urbem. sicut mihi narrari potuit fixi aīo meo imaginē ei⁹ q̄ potui et h; apud me uerbum eius. cum eam uolo dicere anteq;

Liber

voce quoniam syllabas proferat: quod nomen eius ferre omnibus notum est. Quam tamen imaginem si ex animo meo proferre possem ad oculos hominum quod alexandria nouerunt: profecto aut omnes dicerent: non est ipsa: aut si diceretur: ipsa est. multum mirarer: atque inueniens in animo meo ipsam id est imaginem quasi picturam eius: ipsam tamen esse nescirem: sed eis crederem quod uisum tenerent. Non autem ita quero quid sit iustus: nec ita inuenio: nec ita intueor cum id eloquor: nec ita probor cum audio: nec ita probor cum audio: quasi tale aliquid oculis uideri: aut uero corporis sensu didicerim: aut ab eis quod ita didicissent audierim. Dum enim dico et scieris dico: iustus est animus quod scientia atque ratione in uita et moribus sua cuique distribuit: non aliquam rem absentem cogito: sicut carthaginem: aut fingo ut possum sicut alexandria: siue ita sit siue non ita: sed prius quiddam cerno: et cerno apud me: etsi non sum ipse quod cerno: et multi qui audierunt approbaverunt. Et quis me audit atque scienter approbat: apud se et ipse hoc idem cernit: etiam si non sit ipse quod cernit. Iustus uero cum id dicit: id quod ipse est cernit et dicit. Et ubi etiam ipse cernit: nisi apud seipsum? Sed hoc mirum non est. Ubi enim se cerneret: nisi apud seipsum? Illud mirabile est ut apud se animus uideat quod alibi uisus uidet: et uerum uideat: et ipsum uerum scilicet iustum animum uideat: et sit ipse animus: et non sit iustus animus: quem apud se ipsum uidet. Num est alius animus iustus in animo non dum iustus: aut si non est quem ibi uidet cum uidet: et dicit quod sit animus iustus. nec alibi quam in seipso uidet: cum ipse non sit animus iustus? An illud quod uidet ueritas est interior prius animo: qui eam ualeat intueri: neque omnes ualent. Et qui intueri ualent hoc etiam quod intuent non omnes sunt: hoc est non sunt etiam ipsi iusti animi: sicut possunt uideri ac dicere quid sit iustus animus. id est iusti. Quod uero esse potuerunt: nisi inherendo eidem ipsi forme quam intuent ut inde formarent: et sint isti animi: non tamen cernentes: aut dicentes iustum esse animum qui scientia atque ratione in uita ac moribus sua cuique distribuit: sed etiam ut ipsi iuste uiuant: iustaque morati sint: sua cuique distribuendo: ut nemini quicquam debeant nisi ut inuicem diligant. Et ubi inheret illi forme: nisi amando? cur ergo alium diligimus quem credimus iustum: et non diligimus ipsam formam: ubi uidemus quod sit iustus animus ut et nos iusti esse possimus? An uero nisi et istam diligeremus nullo modo cum diligeremus quem diligimus ex ista: sed dum iusti non sumus: minus eam diligimus quam ut iusti esse ualeamus. Homo ergo qui credit iustus ex ea forma et

uirtute diligit: quam cernit: et intelligit apud se ille quod diligit. ipsa uero forma et uirtus non est quod aliunde diligit. Neque enim inuenimus aliquid tale propter ipsam ut eam cum incognita est credendo diligamus ex eo quod iam tale aliquid nouimus. Quicquid enim tale aliquid perspexeris ipsa est: et non est quicquam tale: quam sola ipsa talis est: qualis ipsa est. Qui ergo amat homines: aut quod iusti sunt: aut ut iusti sint amare debet. Sic enim semetipsum amare debet: aut quod iustus est: aut ut iustus sit. Sic et diligit proximum tanquam seipsum sine ullo periculo. Qui enim aliter se diligit: iniuste se diligit: quam se ad hoc diligit ut sit iniustus. Ad hoc ergo ut sit malus: ac pro hoc iam non se diligit. Qui enim diligit iniquitatem: odit animam suam.

De vera dilectione.

Ca. VII.

Capitulum propter non est precipue uidentium quod in hac questione quod de trinitate nobis est: et de cognoscendo deo: nisi quod sit uera dilectio: imo uero quod sit dilectio. ea quippe dilectio dicenda que uera est: alioquin cupiditas est: atque ita cupidi abusu dicunt diligere: quemadmodum cupere abusu dicunt: quod diligunt. Hec est autem uera dilectio ut inherentes ueritati iuste uiuamus: et ideo contemnamus omnia mortalia pro amore hominum: quod eos volumus iuste uiuere. Ita enim et mori pro fratribus uel iter parati esse poterimus: quod nos dominus Iesus christus exemplo suo docuit. Dum ei duo precepta sint in quibus tota lex pendet et prophete: dilectio dei et dilectio proximi: non immerito plerumque scriptura pro utroque unum ponit. Siue tamen dei: sicut est illud. Scimus quam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Et iterum quisquis autem diligit deum hic cognitus est ab eo. Et illud: Quoniam charitas dei diffusa est in cordibus nostris pro spiritu sancto quod datus est nobis. Et alia multa: quia et qui diligit deum: consequens est ut faciat quod precipit deus: et intantum diligit in quantum facit: consequens ergo est ut et proximum diligat: quia hoc precipit deus. Siue tamen proximi dilectione scriptura commemorat: sicut est illud. Inuicem onera uestra portate: et sic adimplebitis legem christi. Et illud. Omnis enim lex in uno sermone impletur: in eo quod scriptum est: diliges proximum tuum tanquam teipsum. Et in euangelio. Omnia quecumque uultis ut faciant uobis homines: ita et vos facite illis. hec enim est lex et prophete. Et pleraque alia reperimus in litteris sanctis: in quibus sola dilectio proximi ad perfectionem precipi uidetur: et taceri de dilectione dei: cum in utroque lex pendat et prophete. Sed et hoc ideo: quia et qui

Pa. 10

Mat. 22

Rom. 9

1. Cor. 8

Roma. 1

Gal. 6

1. Iud. 5

Mat. 7

1. Job. 4 primū diligit: cōsequēs est vt ipsam p̄cipue dilectionē diligit. Deus aut̄ dilectio est: et q̄ manet in dilectioe in deo manet. Cōsequēs igit̄ vt p̄cipue deū diligit. Quapropter qui querūt deū p̄ istas p̄tates que mundo p̄sunt vel p̄ribus mūdi: auferunt̄ ab eo longe q̄ iactant̄: nō interuallis locorū: sed diuersitate affectuum. Exterius em̄ conant̄ ire: et interiora sua deserūt quibus interior est deus. Itaq̄ si aliquā etiā sanctā p̄tatem vel audierunt: vel vt cūq̄ cogitauerūt: facta magis eius appetunt̄ que humana mirat̄ infirmitas: nō imitant̄ pietatē qua diuina re q̄es compatur. Valuit em̄ sup̄ hoc posse qd̄ angelus: q̄ deuote hoc esse qd̄ angelus. Nō em̄ sanctus quisq̄ p̄tate sua gaudet: s̄ et a q̄ habet posse quicq̄d cōgruenter p̄t: Et nouit potentius esse cōiungi om̄ipotentī pia uolūtate: q̄ propria uolūtate posse qd̄ cōremiscant qui talia nō p̄t. Itaq̄ ip̄e d̄s Iesus christus talia faciens: vt mirātes doceret ampliora: et temporalibus insolitis int̄tos atq̄ suspēsos ad eterna atq̄ interiora cōuerteret. **Genite** inquit ad me oēs qui laboratis et onerati estis: et ego reficiā uos: tollite iugū meū sup̄ uos. Et nō ait: discite a me quadriduanos mortuos suscitare: sed ait: Discite a me qm̄ m̄is sum et humilis corde. Potentior ē em̄ et tutior: solidissima humilitas: q̄ uentosissima celsitudo. Et ideo sequit̄: dicens: Et inuenietis requiē animab⁹ uestris. Dilectio em̄ nō infat̄: et deus dilectio est: et fideles in dilectione acquiescēt illi: reuocati a strepitu qui foris est: ad gaudia silentia. Ecce de⁹ dilectio est: vt qd̄ inuis et currimus in sublima celorū et ima terrarū querētes euz q̄ est apud nos: si nos uelimus esse apud eū.

Qui fratrem diligit deum diligit qui amat et ipsam dilectionem que ex deo ē et deus est.

Ca. VIII.

Em̄o dicat: nō noui quid diligam: Diligat fratrem: et diligit eandē dilectionē. Maḡ em̄ nouit dilectioez qua diligit: q̄ fratrem que diligit. Ecce iā p̄t notio: ē deū habere q̄ fratrem. Plane notiorē quia presentiorē: notiorē quia interiorē: notiorē: q̄ certiorē. Amplexere dilectionez deū: et dilectione amplectere deū. Ipsa ē dilectio que oēs bonos angelos: et oēs dei seruos confociat uinculo sanctitatis: nosq̄ et illos cōiungit inuicē nobis: et subiungit sibi. Quāto igit̄ saniores sum⁹ a timore sup̄bie: tanto sumus dilectione pleniores. Et q̄ nisi deo plen⁹ ē: qui plen⁹ est dilectioe? **Item**

charitatē video: et quātū possum eā mēte cōspicio: et credo scripture dicēti: **Am̄ de⁹** charitas ē: et q̄ manet in charitate: in deo manet. **1. Job. 4** Sed cū illā video: nō in ea video trinitatem imo uero uides trinitatem: si charitatem uides. Sed cōmonebo si potero: vt uidere te uideas assit tantū ipsa: vt moneamur charitate ad aliqd̄ bonū. Quia cū diligitur charitate in aliquid diligitur: propter hoc ip̄m: quia diligit aliquid. Ergo quid diligit charitas vt possit etiā ipsa charitas diligit? Charitas em̄ nō ē que nūbi diligit. Si autem seipsam diligit: diligit aliquid qd̄ oportet vt charitatem se diligit. Sicut em̄ uerbū indicat aliquid: indicat etiā seip̄m: sed nō se uerbū indicat: nisi se aliquid indicare indicet. Sic et charitas diligit qd̄ se: s̄ nū se aliquid diligit: ē diligit: nō charitatē se diligit. Quid ergo diligit charitas nisi qd̄ charitate diligitur? Id aut̄ vt a pximo p̄uehamur frater est. Dilectionē aut̄ fraternā quātū cōmendet Jobes ap̄s attendamus. Qui diligit inq̄t fratrem suū in lumine manet: et scādalum in eo nō ē. Manifestū ē q̄ iusticie perfectionē in fratris dilectioe posuerit. Nam in quo scādalum nō est: uicq̄ p̄fect⁹ est. Et tū uidei dilectionē dei tacuisse: qd̄ nunq̄ facere: nisi quia in ipsa fraternā dilectione uult intelligi deū. Aprissime em̄ in eadē ep̄stola paulo post ita dicit: Dilectissimi diligam⁹ inuicem: quia dilectio ex deo est. Et om̄is q̄ diligit: ex deo natus est: et cognoscit deū: q̄ nō diligit: nō cognouit deū: quia deus dilectio ē. **Ibidē: 4** Ista cōtextio satis apte q̄ declarat eandē ip̄am fraternā dilectionē: nam fraternā dilectio est qua diligitur inuicē: nō solū ex deo sed etiā deū esse: quā uidem⁹ tanta auctoritate p̄dicari. Cū igit̄ de dilectione diligit⁹ fratrem de deo diligitur fratrem. Nec fieri p̄t vt eandē dilectionē nō p̄cipue diligit⁹: qua fratrem diligitur. Cū colligit: duo illa precepta nō posse sine inuicē. **Am̄** q̄pe deus dilectio est: deū certe diligit: qui diligit dilectionem. Dilectionē aut̄ necesse ē diligit: q̄ diligit fratrem. Et iō paulo post ait: Nō p̄t deum diligere quem non uidet: qui fratrem que uidet nō diligit: q̄ h̄ illi cā ē nō uidei deū q̄ nō diligit fr̄m: q̄ em̄ si diligit fr̄m nō ē dilectioe: et q̄ nō ē in dilectioe: nō ē in deo: q̄ de⁹ dilectio ē. Porro q̄ nō ē in deo: nō ē in lumine quia deus lumen est: et tenebre in eo nō sunt uile. Qui ergo non est in lumine: quid mirū si nō uidet lumen: id est nō uidet deum quia in tenebris est. Fratrem autem uidet huma

1. Job. 2

Mat. 11

1. Cor. 13

Ibidē: 4

Ibidē

1. Job. 4

1. Job. 1

Liber

no visu: quo videri deus nō pōt. **S**z si eū quē videt humano visu: spiritali charitate diligere: videret deū q̄ est ipsa charitas visu interiore q̄ videri pōt. **I**taq; qui fratrem quē videt nō diligit: deū quē propterea nō videt: q; deus dilectio est: qua caret q̄ fratrem nō diligit: quō pōt diligere. **N**ec illa iā questio moueat q̄tū fratri charitatis debeam⁹ impendere: q̄tū deo incompatibiliter plusq; nobis: fratri em̄ quātū nobis ipsis. **N**os autē ipsos tāto magis diligimus: quātō magis diligim⁹ deū. **E**x vna igit eadēq; charitate deū proximūq; diligimus. **S**ed deū ppter deū: nos autē et proximū propter deum.

Quod ex ea forma qua diligit iustus diligit deus: quia nō pōt ea que dilectionē excitat forma nō diligi: eademq; est deus: quia de⁹ charitas est. **L**a. IX.

2. Cor. 6

Quid em̄ est queso q̄ exardescimus cū audimus et legimus: **E**cce nunc tempus acceptabile: ecce nūc dies salutis: nullā in quōq; dantes offensionem: vt nō reprehendat ministeriū nostrū: s; in omnibus cōmendantes nosmetipsos vt dei ministros: in multa patientia: in tribulationib⁹ in necessitatib⁹: in angustijs: in plagis: in carceribus: in seditionib⁹: in laborib⁹: in vigilijs: in ieiunijs: in castitate: in scientia: in longanimitate: in bonitate: in spiritu sancto: in caritate nō ficta: in verbo veritatis: in virtute dei: p arma iusticie a dextris et a sinistris: p gloriā et ignobilitatem: p infamiā et bonā famam: vt seductores et veraces: vt q̄ ignoramus et cognoscamus: quasi morientes et ecce viuimus: vt coerciti et nō mortificati: vt tristes semp aut gaudētes: sicut egentes multos aut ditantes: tanq; nihil hntes et oīa possidentes. **Q**uid em̄ est q̄ accēdimur in dilectionem pauli apli: cū ista legim⁹: nisi q̄ credimus eum ita vixisse? **Q**uendū tñ sic eē dei ministris: nō de aliq;bus auditū credimus: s; intus apud nos vel potius supra nos in ipa veritate conspiciam⁹. **I**llum q̄ quē sic vixisse credimus: ex hoc q̄ videmus diligimus. **E**t nisi hāc formā quā sp̄ stabilē atq; cōmutabilē cernim⁹ p̄cipue diligere nō iō diligerem⁹ illum: quia ei⁹ vitā cū in carne viueret: huic forme coaptatā et cōgruentē fuisse: fide retinemus. **S**ed nescio quō amplius et in ipsius forme charitatem excitamur: p fidem q̄ credim⁹ vixisse sic aliquem: et spem q̄ nos quoq; ita posse viuere qui homines sum⁹: ex eo q̄ aliq; hoies ita vixerūt minie desperam⁹ vt h; et desideremus ardentius: et fidētius p̄cemur.

Ita et ipoz vitā facit a nobis diligi forme illi⁹ dilectio scdm quā vixisse credunt: et illoz vitā credita: in eandē formā flagrantiorē excitat caritatē: vt q̄to flagrantior diligit⁹ deū: tāto certius sereniusq; videamus: q; in dea cōspicimus incōmutabilē formā iusticie: scdm quā hoies viuere optere iudicam⁹. **V**aleat ergo si des ad cognitionē et ad dilectionē dei: nō tanq; oīno incogniti: aut omnino non dilecti: sed quo cognoscat manifesti⁹ et q̄ firmam⁹ diligat.

De amante et quod amat et amore. **L**a. X.

Quid est autē dilectio vel caritas quā tantopere scriptura diuina laudat et p̄dicat: nisi amor boni. **A**mor autē alicuius amatis est: et amore aliqd amat. **E**cce tria sunt: amans et qd amat: et amor. **Q**uid est q̄ amor nisi quedā vita duo aliq; copulans vel copulare appetēs: amantē scz et qd amat. **E**t h; etiā in extremis carnalibusq; amoribus ita est: sed vt aliqd purius et liquidius hauriamus: calcata carne ascēdam⁹ ad aīm. **Q**uid amat animus in amico: nisi animū? **E**t illic igit tria sunt: amās et qd amat: et amor. **R**estat etiā huic ascēdere et superius ista q̄rere q̄tū homini dat. **S**ed hic paululū req̄scat intentio: nō vt se iam existimet inuenisse qd q̄rit: s; sicut solet inueniri locus vbi iā querendū est aliqd: non dū illud inuentū est: s; iam inuentū est vbi q̄rat ita h; dixisse suffecerit: vt tanq; ab articulo alicuius exordij cetera contexamus.

ExPLICIT LIBER OCTAUIUS

Incipiunt capitula libri noni.

- i De deo semp querendo
- ii De amore: an tria sint: amās: et qd amatur: et amor: an autem duo sint cum quis non aliū q̄ seipsum diligit.
- iii De mēte et noticia eius et volūtate.
- iiii **T**ria esse in anima: que sunt vnum mentem: et noticia sui: et amorem.
- v **M**ens: et amor: et noticia: et singula in se mancant: et omnia in omnibus.
- vi De noticia qua mens nō solum se: sed etiā alias mētes nosse regulariter potest.
- vii De verbo quod mēs ex eterna cōcipit veritate.
- viii **Q**uali amore diligi debeat creatura.
- ix **Q**uo differat dilectio rerum spiri